

Občanské právo I

Zimní semestr – 1. ročník
(kombinované studium)

- Mgr. Jan Grepl
- grepl@prigo.cz
- www.greplak.cz

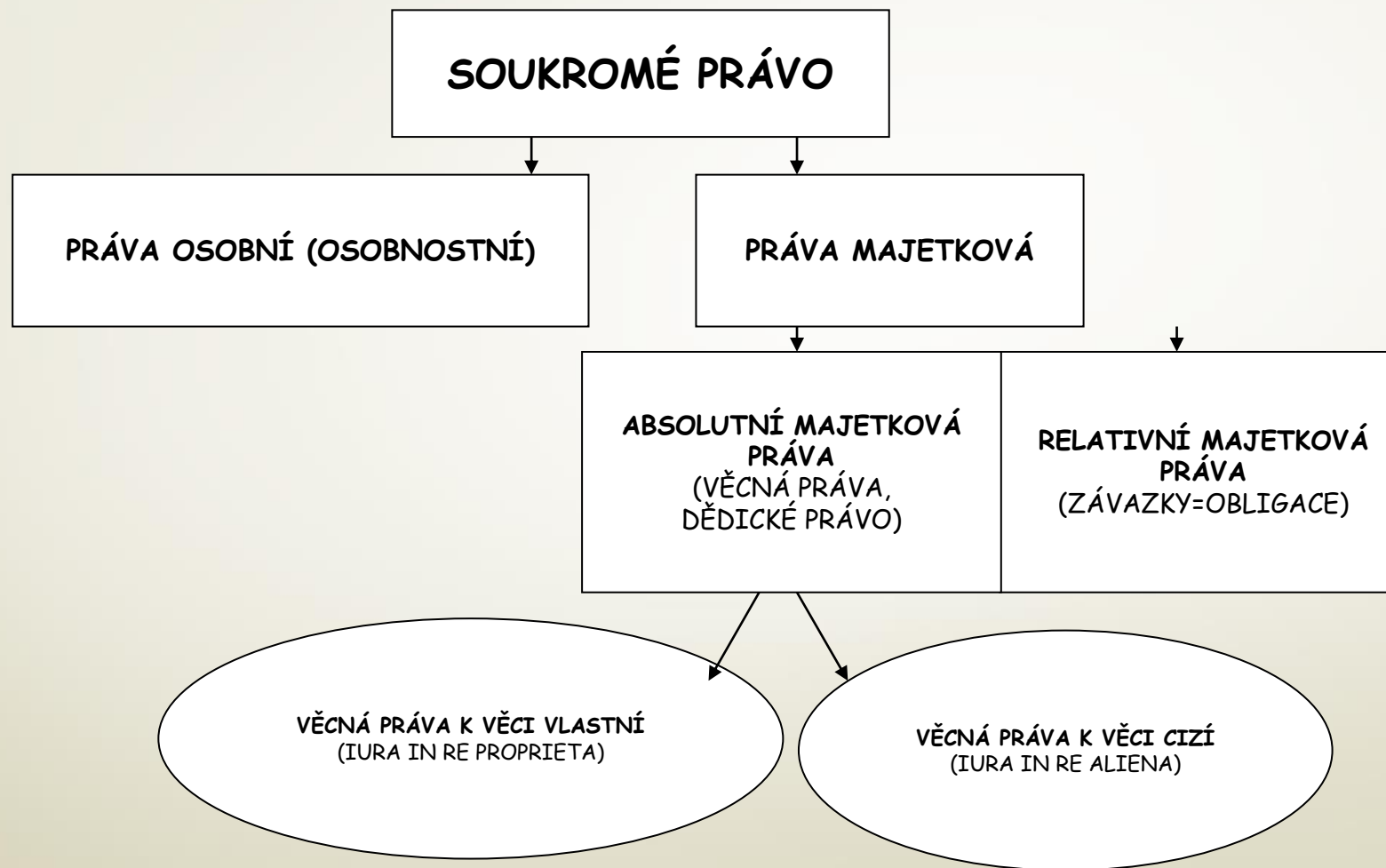
Struktura přednášky

- Věc
- Právní skutečnosti
- Veřejné rejstříky a seznamy
- Čas
- Opakování na první test

Věc

Věc v právním slova smyslu

Věc v právním slova smyslu

- Věc v právním slova smyslu je vše,
 - co je rozdílné od osoby
 - a slouží potřebě lidí
- Hmotné i nehmotné předměty, pojetí se vyvíjí
- Lidské tělo ani jeho oddělené části nejsou věci (za dodržení určitých podmínek lze s nimi disponovat jako s věcmi, třeba při transplantaci orgánů), a to ani po smrti člověka
 - Prehistorické nálezy, kosterní pozůstatky, mumie...
- § 112: Člověk může přenechat část svého těla jinému jen za podmínek stanovených jiným právním předpisem. To neplatí, jedná-li se o vlasy nebo podobné části lidského těla, které lze bezbolestně odejmout bez znecitlivění a které se přirozenou cestou obnovují; ty lze přenechat jinému i za odměnu a **hledí se na ně jako na věc movitou.**

Věc v právním slova smyslu

- Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze (§ 494 NOZ).
 - mrtvé zvíře – *res commercium*
- **Majetek** = souhrn všeho, co osobě patří (aktiva)
- **Jmění** = souhrn majetku osoby a jejích dluhů (aktiva + pasiva)

Věc v právním slova smyslu

- Definiční pojetí věci

- **Odlíšnost od osoby, lidského těla a jeho části a od zvířete**
- **Ovladatelnost** v objektivním slova smyslu (objektivní možnost dostat daný předmět do sféry lidského vlivu)
- **Užitečnost** (způsobilost přinášet užitek)
- U věcí hmotných samostatná existence ve vnějším světě

- **Marginální případy**

- Zrnko písku, kapka vody, tříška dřeva
- V pochybnostech se případ posoudí podle zvyklostí a názorů obchodů
- Význam – možnost být předmětem právních vztahů

Věc v právním slova smyslu

- Veřejný statek (§490 NOZ)

- Zvláštní druh věci, termín veřejného práva – věc určená k obecnému užívání
 - Věc movitá i nemovitá
 - Nerozhodnost vlastníka (veřejné i soukromé vlastnictví)
- Plody spadlé na sousední pozemek, který je veřejným statkem (§ 1016/1)
- Vydržení služebnosti odpovídající veřejnému statku (§ 1260/2)
- 22 Cdo 2378/2016 – podmínky vzniku veřejného prostranství
 - Veřejná přístupnost
 - Účel důležitý k naplňování zájmů obce (veřejně-prospěšný účel)
 - **Souhlas vlastníka pozemku** či jeho předchůdce – výslovný, písemný, ústní, konkludentní

Věc v právním slova smyslu

- **Plody a užitek**

- Věc hlavní, plodonosná – může ze své **přírozené povahy** poskytovat plody (§ 491/1) a ze své **právní povahy** poskytovat užitky (§ 491/2)
 - Plody – obvyklé účelové určení a přiměřené k němu, ať už s přičiněním člověka či bez
 - Ovoce (dlouhodobé), kámen z kamenolomu (jednorázový)
 - Užitek – nájemné, pachtovné, dividenda
- Vlastník věci plodonosné je i vlastníkem plodů (užitků); důležitý okamžik nabytí vlastnického práva, zpravidla separací plodu od věci plodonosné (možnost odchylného ujednání)
- Nejednotná terminologie v zákoně (jako plody označeny i peníze)

Rozdělení věcí

- Movité a nemovité
- Hmotné a nehmotné
- Druhově (genericky) a individuálně určené
- Zužitelné a nezužitelné
- Jednotlivé a hromadné
- Zastupitelné a nezastupitelné
- Evidované ve veřejném seznamu a neevidované
- (ovladatelné přírodní síly a neovladatelné)

Rozdělení věcí

- **Nemovitě věci**
 - **Pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovitě věci prohlásí zákon (právo stavby)**
 - Pozemek – věc nemovitá, část zemského povrchu
 - Parcela – způsob evidence pozemku v katastrální mapě
 - Stavba – podle OP součást pozemku nebo věc, podle VP výsledek stavební činnosti
 - Stavba podle OP: výsledek stavební činnosti, materiální podstata, vymežitelnost vůči okolnímu pozemku, samostatná hospodářská funkce, kompaktnost materiálu
 - Jednotka – byt a nebytový prostor vč. společných částí na budově a pozemku
 - Dočasné stavby (§ 506/1)
 - Stanoví-li jiný právní předpis, že určitá věc není součástí pozemku, a nelze-li takovou věc přenést z místa na místo bez porušení její podstaty, je i tato věc nemovitá
- **Movité věci – vše ostatní**

Rozdělení věcí

- **Věc genericky určená**

- Nejsou charakterizovány žádnými zvláštními znaky, resp. vlastnostmi – např. pšenice, písek, voda
- Požadavek na konkretizaci

- **Věc individuálně určená**

- Charakterizovány určitými individuálními znaky, resp. vlastnostmi, které nejsou typické pro jiné věci téhož druhu – např. originál obrazu, pozemek, bankovka označená sériovým číslem (nezaměnitelnost)
- Rozhodující je vůle stran a povaha právního jednání (např. peníze mohou být jak individuálně, tak i genericky určené)

Rozdělení věcí

- **Soubor věcí**

- Soubor samostatných věcí, které mají odlišnou hospodářskou funkci a mohou patřit i více různým vlastníkům
- Možnost označení vícero věcí v rámci souboru – např. soubor pohledávek

- **Věc hromadná**

- Soubor jednotlivých věcí náležejících téže osobě, považovaný za jeden předmět a jako takový nesoucí společné označení, pokládá se za celek a tvoří hromadnou věc.
- Čajový servis, obchodní závod – lázně, sporný příklad – boty

Součást věci

- § 505: Součást věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být od věci odděleno, aniž se tím věc znehodnotí.
 - hlavní věc a její součást (možná existence více součástí téže věci)
 - nutnost odlišovat součást věci od části věci
 - součást není samostatnou věcí v právním smyslu
 - součást věci vždy sdílí právní osud věci hlavní
 - pevné (motor u auta) či volné (sluchátko telefonu, které není spojeno s telefonem šňůrou) spojení s hlavní věcí (hospodářská provázanost věci hlavní a součásti)
 - odnětí součásti má za následek zhoršení (zničení) věci hlavní, tj. její hospodářské, ale i estetické, vzdělávací a jiné hodnoty. Zhoršení součásti věci není relevantní

Součást pozemku

- Prostor nad i pod povrchem s výjimkou staveb dočasných
- Stavby jako součástí pozemku (*superficies solo cedit*)
- Rostlinstvo na pozemku vzešlé
- Nestává se součástí
 - Liniové stavby, inženýrské sítě
 - Podzemní stavby se samostatným účelovým určením
 - Stroj na pozemku (poznámka do KN)

Součást pozemku

III. ÚS 2280/18

- Nesplňuje-li výsledek stavební činnosti pojmové znaky stavby jako věci nemovité, je podle konstantní judikatury Ústavního soudu vlastníkem předmětné komunikace vlastník pozemku, na kterém se komunikace nachází (např. usnesení sp. zn. [II. ÚS 1351/10](#)).
- Aby posuzovaná účelová komunikace představovala věc nemovitou, konkrétně stavbu spojenou se zemí pevným základem, je v první řadě třeba, aby byla schopna být vůbec věcí z hlediska občanskoprávního (§ 118 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník), tedy být "**vymežitelným kusem vnějšího světa**" (nález sp. zn. [II. ÚS 529/05](#)), který tvoří samostatnou věc, nikoli součást věci jiné, v daném případě pozemku.
- O takový vymežitelný kus vnějšího světa **nemůže jít tam, kde povrch pozemku byl zpracován navrstvením přírodních stavebních materiálů tak, že nelze určit jasnou hranici, kde končí pozemek a začíná stavba** (např. u tenisového dvorce, u některých parkovišť apod.).

Příslušenství

- § 510: Příslušenství věci je **vedlejší věc vlastníka** u věci hlavní, je-li účelem vedlejší věci, aby se jí trvale užívalo společně s hlavní věcí v rámci jejich **hospodářského určení**. Byla-li vedlejší věc od hlavní věci přechodně odloučena, nepřestává být příslušenstvím.
 - hlavní věc a její příslušenství (možná mnohost) jsou ve vlastnictví jedné a téže osoby
 - příslušenství je samostatnou věcí v právním smyslu
 - příslušenství slouží k lepšímu (snazšímu), prospěšnějšímu či efektivnějšímu hospodářskému či jinému využívání věci hlavní – existence funkčního svazku
 - pevné (sada nářadí u jízdního kola) či volné (dálkové ovládání televizoru) spojení s hlavní věcí
 - vůle vlastníka užívat vedlejší věc dlouhodobě (trvale) jako příslušenství
- Má se za to, že se právní jednání a práva i povinnosti týkající se hlavní věci týkají i jejího příslušenství (§ 510/2)

Příslušenství

- § 513: Příslušenstvím pohledávky jsou úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním (plus náklady soudní řízení).
 - poplatky z prodlení (zákon č. 67/2013 Sb.) a smluvní pokuta (§ 2048 an.) nejsou příslušenstvím pohledávky
 - úrok – cena peněz (úplata za možnost disponovat s penězi)
 - úrok z prodlení – sankce při prodlení se splněním peněžitého dluhu
 - nařízení vlády č. 351/2013 Sb. – výše úroku z prodlení (REPO ČNB + 8 % p. a.) a nákladů spojených s uplatněním pohledávky (1.200,- Kč / pohledávka)

Superficies solo cedit

- Podle NOZ platí, že stavba se stává součástí pozemku (§ 3054 an.)
 - Stavba, která není podle dosavadních právních předpisů součástí pozemku, na němž je zřízena, přestává být dnem nabytí účinnosti tohoto zákona samostatnou věcí a stává se součástí pozemku, měla-li v den nabytí účinnosti tohoto zákona vlastnické právo k stavbě i vlastnické právo k pozemku též osoba.
 - Stavba spojená se zemí pevným základem, která není podle dosavadních právních předpisů součástí pozemku, na němž je zřízena, a je ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona ve vlastnictví osoby odlišné od vlastníka pozemku, se dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nestává součástí pozemku a je nemovitou věcí. Totéž platí o stavbě, která je ve spoluvlastnictví, je-li některý ze spoluvlastníků i vlastníkem pozemku nebo jsou-li jen někteří spoluvlastníci stavby spoluvlastníky pozemku.
 - Vlastník pozemku, na němž je zřízena stavba, která není podle dosavadních právních předpisů součástí pozemku a nestala se součástí pozemku ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona, má ke stavbě předkupní právo a vlastník stavby má předkupní právo k pozemku. Předkupní právo vlastníka pozemku se vztahuje i na podzemní stavbu na stejném pozemku, která je příslušenstvím nadzemní stavby. K ujednáním vylučujícím nebo omezujícím předkupní právo se nepřihlíží.
 - Lze-li část pozemku se stavbou oddělit, aniž to podstatně ztíží jejich užívání a požívání, vztahuje se předkupní právo jen na část pozemku nezbytnou pro výkon vlastnického práva ke stavbě.
 - Stanou-li se pozemek i stavba vlastnictvím téhož vlastníka, přestane být stavba samostatnou věcí a stane se součástí pozemku, na němž je zřízena. To neplatí, jedná-li se o stavbu, která není součástí pozemku podle tohoto zákona.
 - Bylo-li vlastnické právo k pozemku zcizeno třetí osobě, která byla při nabytí vlastnického práva v dobré víře, že stavba je součástí pozemku, přestane být stavba samostatnou věcí a stane se součástí pozemku, na němž je zřízena. Kdo vlastnil stavbu, má vůči zciziteli právo na náhradu ve výši ceny stavby ke dni zániku svého vlastnického práva; byla-li stavba zatížena zástavním právem, přechází zástavní právo na pohledávku na tuto náhradu.
 - Je-li stavba zřízena na několika pozemcích, použijí se § 3056 až 3058 jen ve vztahu k pozemku, na němž je převážná část stavby. Stane-li se stavba součástí tohoto pozemku, použije se ve vztahu k pozemkům, na něž části stavby přesahují, ustanovení o přestavku.

Superficies solo cedit

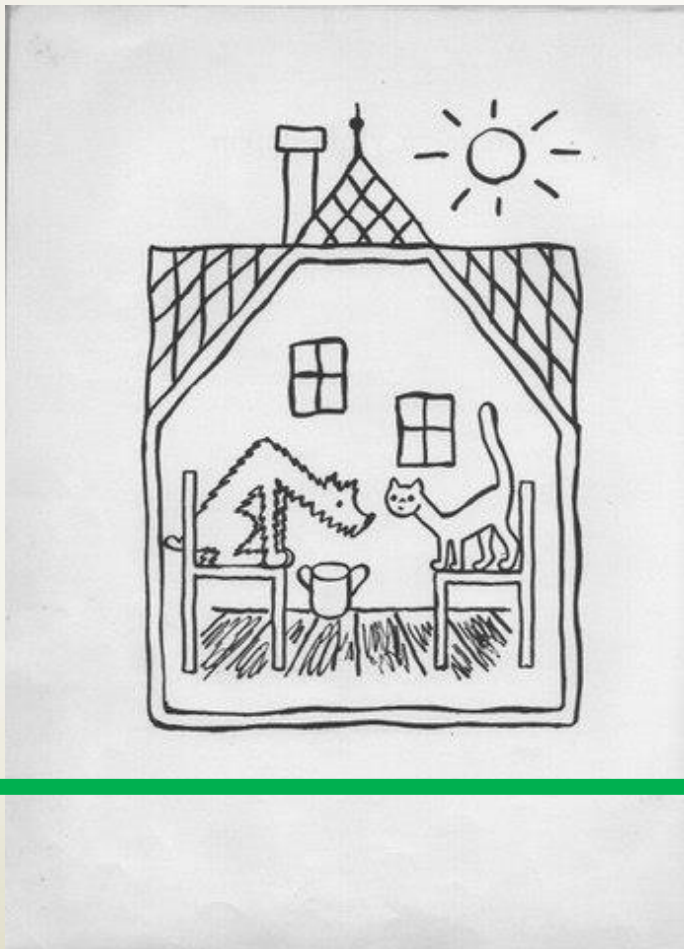
- 1) Vlastník stavby a pozemku je tatáž osoba (stavba postavená po 1.1.2014) - stavba je součástí pozemku
- 2) Vlastník stavby a pozemku je tatáž osoba (stavba zřízená do 31.12.2013) – 1.1. 2014 se stavba stává součástí pozemku – vznik VP přírůstkem
- 3) Vlastník stavby a vlastník pozemku jsou odlišní (stavba zřízená po 1.1.2014) – stavba se stává součástí pozemku, není-li sjednáno právo stavby a nejedná-li se o dočasnou stavbu
- 4) Vlastník stavby a vlastník pozemku jsou odlišní (stavba zřízená do 31.12.2013) – stavba se nestává součástí pozemku, avšak vlastník pozemku má předkupní právo ke stavbě a vlastník stavby má předkupní právo k pozemku)
 - Zákonné předkupní právo vlastníka stavby a vlastníka pozemku

Superficies solo cedit

- **Předkupní právo**

- § 3056/1: Vlastník pozemku, na němž je zřízena stavba, která není podle dosavadních právních předpisů součástí pozemku a nestala se součástí pozemku ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona, **má ke stavbě předkupní právo** a vlastník stavby **má předkupní právo k pozemku**. Předkupní právo vlastníka pozemku se vztahuje i na podzemní stavbu na stejném pozemku, která je příslušenstvím nadzemní stavby. K ujednáním vylučujícím nebo omezujícím předkupní právo se nepřihlíží.
- § 1124/1: Převádí-li se **spoluvlastnický podíl na nemovité věci**, mají spoluvlastníci předkupní právo, ledaže jde o převod osobě blízké. Nedohodnou-li se spoluvlastníci o výkonu předkupního práva, mají právo vykoupit podíl poměrně podle velikosti podílů.

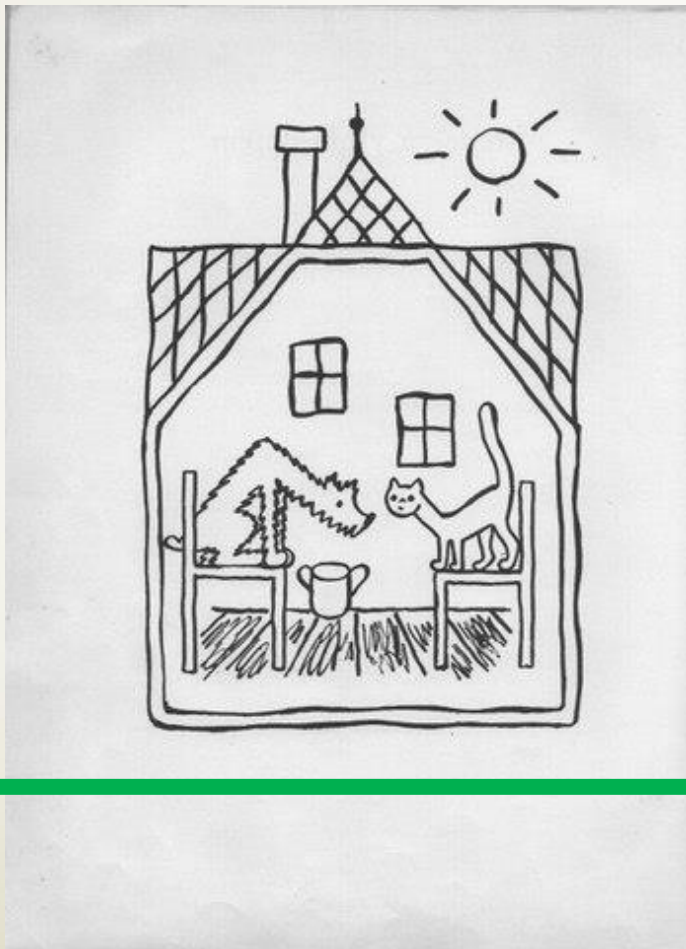
Superficies solo cedit

A

A

Superficies solo cedit

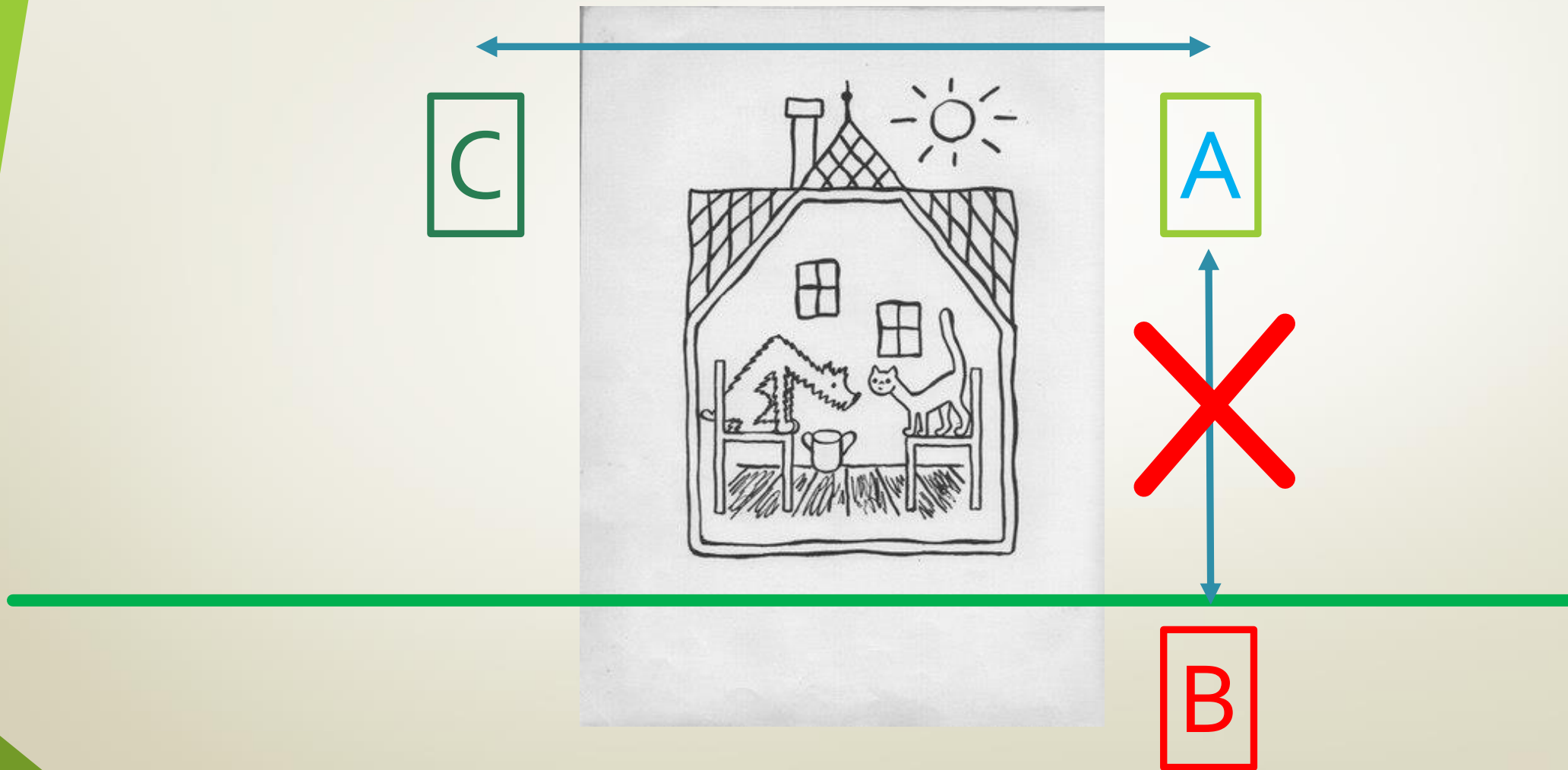

A

B

Superficies solo cedit

Právní skutečnosti

Právní skutečnost

- Skutečnost, se kterou právní řád spojuje **vznik / změnu / zánik práv a povinností** v soukromém právu
 - Narození dítěte, uzavření smlouvy, prodlení s úhradou kupní ceny, výstavba domu
- Právním důvodem vzniku právních následků je v soukromém právu
 - Výjimečně zákon samotný
 - Př. § 2344 NOZ: *„Pro pohledávky pachtýře vůči propachtovateli vázne na věcech náležejících do inventáře zástavní právo...“*
 - Zásadně na základě zákona určitá (právní) skutečnost

Dělení právních skutečností

- **Závislé na lidské vůli**

- **Právní jednání** – právem aprobované (např. uzavření smlouvy, výpověď pracovního poměru)
- **Protiprávní jednání** – prodlení s úhradou kupní ceny, poškození automobilu

- **Nezávislé na lidské vůli**

- **Právní události** – narození člověka, plynutí času
- **Protiprávní stavy**

Další dělení právních skutečností

- **objektivní** (nezávislé na lidské vůli – tzv. právní události) – např. smrt člověka, plynutí času
- **subjektivní** (závislé na lidské vůli) – např. právní jednání, poskytnutí informace (tzv. informační úkon), konstitutivní rozhodnutí orgánu veřejné moci, vytvoření věci
- **smíšené** – např. promlčení (pozoruje se jestli člověk jednal nebo nejednal) či prekluze (uplynutí zákonem stanovené lhůty spojené s opominutím věřitele vykonat své právo)
- **Právem aprobované** – např. právní jednání
- **Právem reprobované** – např. způsobení škody

Další dělení právních skutečností

Rozhodnutí orgánu veřejné moci

- **Konstitutivní** (právo tvorné) – zakládá, mění či ruší subjektivní práva a povinnosti. Jen tato rozhodnutí jsou právními skutečnostmi hmotného práva (typické pro tzv. *nesporná řízení*). Tato rozhodnutí působí zásadně *ex nunc* (od teď do budoucnosti)
- **Deklaratorní** (potvrzující) – pouze deklaruje již (ne)existující subjektivní právo či povinnost. Nejsou PS hmotného práva, ale mohou být PS práva procesního (typické pro tzv. *sporná řízení*). Tato rozhodnutí působí zásadně *ex tunc* (zpětně, od počátku)
- nemají povahu hmotněprávní skutečnosti

Právní jednání

- Terminologie OZ 1964: právní úkon (§ 34) „*Právní úkon je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.*“
- **Právní jednání je projev vůle, který směřuje k vyvolání právních následků, které právní řád s takovým projevem vůle spojuje.**
- **Vznik právního jednání:** perfekce = splnění pojmových znaků
- § 545 OZ: (není definice) „*Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.*“

PŘÍKLAD

Rozhodněte, zda se jedná o právní jednání:

1. Založení spolku
2. Poskytnutí první pomoci
3. Rozbití sousedova okna balónem
4. Účast v závodě dračích lodí
5. Podání přihlášky ke studiu na vysokou školu
6. Uzavření pracovní smlouvy s cizincem
7. Vydání řidičského průkazu
8. Obdarování pouličního umělce

Pojmové znaky právního jednání

Pojmové znaky a náležitosti právního jednání - odlišení:

- Náležitosti právního jednání je třeba odlišovat od pojmových znaků
- **Pojmové znaky** vymezují právní jednání jako takové (základ)
- **Náležitosti** právního jednání zkoumáme až tehdy, jsou-li naplněny pojmové znaky. Ptáme se, zda existující právní jednání má takové vlastnosti, aby mohlo vyvolat chtěné právní následky
 - Příklad: svéprávnost, svoboda vůle atd.

Pojmové znaky právního jednání

- 1. Projev vůle**
- 2. Zaměřenost projevu vůle**
- 3. Aprobace právním řádem**

Pojmové znaky právního jednání

A. Projev vůle (x zdánlivé právní jednání)

- Vůle je vnitřní psychický vztah jednajícího k zamýšlenému (chtěnému) právnímu následku. Vůle je založena na tom, jaké právní následky chce účastník svým jednáním vyvolat.
- Má-li být vůle právně relevantní, musí být projevena navenek určitým objektivně poznatelným způsobem. Právní jednání je založeno na jednotě vůle a jejího projevu, základním pojmovým znakem každého právního jednání je projev vůle.
- Samotná vůle bez projevu nemůže vést ke vzniku právního jednání (srov. § 551), o právní jednání však nejde ani v případě projevu, který není založen na vůli jednajícího (vedení ruky při podpisu, reflexní pohyby, mluvení ze spaní apod.). Vůle může být projevna konáním (komisivně), či nekonáním (omisivně). Komisivní jednání pak může být výslovné, či konkludentní (srov. § 546).

Pojmové znaky právního jednání

B. Zaměřenost projevu vůle na vznik právních následků (x společenská úsluha, informační úkon)

- Zaměření projevu vůle na vyvolání právních následků znamená, že jednající chce svým projevem vůle způsobit odpovídající právní následky, tedy že projevuje vůli proto, aby takové právní následky vyvolal.

C. Aprobace právním řádem

- (prohlašuji: „od nynějška nechť jsem vlastníkem Pražského hradu“)
- Je nezbytné, aby zde existovala právní norma, která ve své hypotéze takové jednání předpokládá, a pro případ, že nastane, s ním příslušné právní následky spojuje.

Náležitosti právního jednání

- NÁLEŽITOSTI SUBJEKTU
- NÁLEŽITOSTI VŮLE
- NÁLEŽITOSTI PROJEVU
- MOŽNOST A DOVOLENOST

Náležitosti právního jednání

A. Náležitosti subjektu

- Právní osobnost (§ 15 a násl.)
- Svéprávnost (§ 30 a násl.)
- Plná svéprávnost se nabývá:
 - Zletilost (§ 30)
 - Emancipace – přiznání svéprávnosti (§ 37)
 - Uzavření manželství
- Omezená svéprávnost - Nezletilci (§ 31) + Souhlas zákonného zástupce (§ 32, 33)
- Svéprávnost pro oblast pracovního práva (§ 34, 35)
- § 581: neplatnost, stejně i nezpůsobilost ad hoc (věta 2.)

Náležitosti právního jednání

B. Náležitosti vůle I. - SVOBODA VŮLE

- **Vis compulsiva** – bezprávná výhrůžka (§ 587): neplatnost – vůle sice je, ale je poskvrněná
 - *Kdo byl k právnímu jednání přinucen hrozbou tělesného nebo duševního násilí vyvolávající vzhledem k významu a pravděpodobnosti hrozícího nebezpečí i k osobním vlastnostem toho, jemuž bylo vyhrožováno, jeho důvodnou obavu, má právo namítnout neplatnost právního jednání.*
 - Hrozba násilím, tj. způsobením tělesných či duševních útrap (např. i hrozbou majetkové újmy)
 - X nepříznivá (tíživá) situace – srov. § 1793 a násl.
 - **Důvodná bázeň** (Hrozba musí být takového druhu a takové intenzity, že je způsobilá vyvolat u jednajícího důvodnou obavu (strach). Způsobilost hrozby vyvolat u jednajícího obavu se posuzuje individuálně podle okolností konkrétního případu a podle osobních vlastností jednajícího za předpokladu, že byly druhé straně známy. Hrozba nemusí směřovat přímo vůči jednajícímu, může směřovat i vůči osobám jemu blízkým, pokud vyvolá u jednajícího obavu

Náležitosti právního jednání

B. Náležitosti vůle I. - SVOBODA VŮLE

Protiprávnost výhrůžky:

- **Hrozba zakázaným jednáním** – zabiju tě, když nepodepíšeš
- **Protiprávnost účelu:** jednání, kterým je vyhrožováno, je samo o sobě legální, avšak nelze jím vynucovat jiné (např. ne-podání trestního oznámení) - Výhrůžka je bezprávná i tehdy, pokud účastník hrozí provedením něčeho, co je oprávněn provést, není však oprávněn hrozbou použití takového prostředku nutit jiného k provedení právního jednání (např. donucení k provedení právního jednání pod hrozbou podání trestního oznámení pro trestný čin, který druhý účastník skutečně spáchal).
 - NŠ: § 587 odst. 2
 - Relativní neplatnost
- **Vis absoluta** – **zdánlivé právní jednání** (chybí projev vůle jako pojmový znak) – užití síly, drog, hypnózy atd. – vůle chybí úplně, vůle je úplně vyloučena

Náležitosti právního jednání

B. Náležitosti vůle II. - VŮLE PROSTA OMYLU

- Omyl: nesoulad mezi subjektivní představou jednajícího a skutečností
 - Právní, skutkový

Náležitosti právního jednání

C. Náležitosti projevu

- Srozumitelnost
- Určitost
- **SROZUMITELNOST** (§ 553) – je nesrozumitelný v okamžiku, kdy nejsme schopní zjistit, co měl dotyčný na mysli
- **URČITOST** (§ 553): předpokládá, že ji nebylo možno odstranit výkladem, příp. aplikací zákonných ustanovení (dispozitivních). Máme sice k dispozici srozumitelný text, ale nejsme schopní identifikovat, k jakým právním následkům projev vůle směřuje.
- **Právní jednání má být spíše platné než neplatné. Neplatnost je až poslední možnost, pokud jsme zkusili všechno a nevyšlo to.**
- Pokud nelze obsah právního jednání pro neurčitost nebo nesrozumitelnost zjistit, nejde o právní jednání (**zdánlivé právní jednání**).
- Dodatečné vyjasnění projevu vůle – K vadě se nepřihlíží, a to *ex tunc* – od samotného počátku (§ 553 odst. 2)

Náležitosti právního jednání

C. Forma právního jednání – Zásada neformálnosti právního jednání (jako projev autonomie vůle), § 559

- Ze zásady neformálnosti právních jednání plyne, že právní jednání lze provést platně v jakékoli formě, pokud není forma zvláště stanovena zákonem
 - Tj. lze je činit ústně i konkludentně. Aby bylo nezbytné aplikovat zvláštní formu, je třeba, aby to zákon nařizoval.
 - Např. § 560
 - Lze však jednat i v přísnější formě (§ 564), Písemná forma (§ 561 a násl.)
 - Podpis jednajícího – Ručně, Elektronicky (§ 561 odst. 1 věta třetí); Podpis může být nahrazen mechanickými prostředky, je-li to obvyklé – např. výpis z účtu – razítko, nebo natištěn
 - **Bez podpisu:** právní jednání učiněno elektronickými nebo jinými prostředky umožňujícími zachycení jeho obsahu a určení jednající osoby (§ 562 odst. 1):
 - Fax je v pořádku, podepíšu se na papír a odešlu celý papír i s podpisem
- Email je sporný, tam, kde to je obvyklé, by email mohl být dostatečný

Náležitosti právního jednání

C. Forma PJ– Soukromá listina x veřejná listina x forma veřejné listiny

- Listina (x list papíru)
- § 3026 odst. 1: nevyklučuje-li to povaha písemnosti, i pro elektronické dokumenty
- i sešité listy mohou být jedna listina
- **Forma veřejné listiny § 3026 odst. 2**
 - Třeba odlišovat od pojmu „veřejná listina“ – srov. § 567
- Soukromá x veřejná listina – slouží k vymezení síly písemností – **veřejná listina** je vymezena orgánem v rozsahu její pravomoci - domněnka, že co je tam zapsáno, je pravda, není-li prokázán opak. Toto neplatí u soukromých listin
 - Forma veřejné listiny je jen notářský zápis

Náležitosti právního jednání

D. Možnost a dovolenost

MOŽNOST: § 580 odst. 2 – pokud není možné plnění poskytnout

- Počáteční nemožnost plnění – nesmyslné, aby právní jednání vůbec vzniklo – maximálně přiřknout náhradu újmy
- Následná nemožnost plnění: § 2006 a násl. - závazek zaniká
- Následek počáteční nemožnosti: absolutní neplatnost: § 588.
- Počáteční nemožnost plnění může být buď faktická, nebo právní. To, zda o počáteční nemožnosti subjekty právního úkonu věděly či nikoliv, je právně bezvýznamné
- Počáteční nemožnost může být objektivní a výjimečně i subjektivní
- Počáteční právní nemožnost plnění je dána tam, kde neexistuje podle norem platného práva žádná možnost, že dojde ke splnění závazku (*Příkladem počáteční nemožnosti právního jednání může být např. smlouva o převodu vlastnického práva k nesamostatné součásti věci, nebo např. smlouva o omezení pořizovací způsobilosti*).
- Nemožná může být také pouze část plnění (analogie - § 2007)

Náležitosti právního jednání

D. Možnost a dovolenost

DOVOLENOST: § 547

- Srov. Obcházení zákona – NOZ nepoužívá tento pojem
- jednání, které je sice formálně s dikcí zákona, ale je v rozporu s jeho smyslem a účelem
 - § 547 – *Právní jednání musí obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům i zákonu.*
 - § 580 – *Neplatné je právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.*
 - zkoumáme, jestli účel a smysl zákona vyžaduje, aby se od něj strany neodchylovaly

Zdánlivé právní jednání

Zdánlivé právní jednání (*non negotium*)

- Jednání, které se jeví jako jednání právní, avšak
 - **nevykazuje pojmové znaky** právního jednání (Př. §551 - chybí vůle jednající osoby, 552 - nebyla-li projevována vážná vůle - simulované)
 - zákon je za zdánlivé prohlašuje (Př.: § 553 – nesrozumitelnost či neurčitost ani výkladem)
 - případně obojí
- **Důsledek:** v prvním případě není, ve druhém na něj hledíme, jako by nebylo (§ 554)
 - Zásadně se však aplikují pravidla o částečné neplatnosti
 - Zásadně se neaplikují pravidla o náhradě škody (*culpa in contrahendo*, § 579 odst. 2)

Neplatné právní jednání

- V jiných případech následky právních jednání nenastávají, neboť právní jednání nesplňují zákonem stanovené náležitosti
- **Neplatnost** ← důsledek vady právního jednání
- Východisko: na právní jednání je třeba hledět na spíše jako na platné – tzv. výklad *in favor negotii* (§ 574)
- **Konverze právního jednání:** Má-li neplatné právní jednání náležitosti jiného právního jednání, které je platné, platí toto jiné právní jednání, pokud je z okolností zřejmé, že vyjadřuje vůli jednající osoby
- **Částečná neplatnost** právního jednání při oddělitelnosti od zbytku
- Způsobil-li někdo neplatnost právního jednání, **nemá právo namítnout neplatnost** nebo uplatnit z neplatného právního jednání pro sebe výhodu

Kdo způsobil neplatnost právního jednání, **nahradí škodu** z toho vzniklou straně, která o neplatnosti nevěděla.

Následky neplatného jednání

- Neplatnost právního jednání je zákonem stanovena
 - Na ochranu zájmu (jen či především) určité osoby → **relativní neplatnost**
 - Tato osoba se může (ale nemusí) dovolat relativní neplatnosti u druhé strany, a to ve stanovených promlčecích lhůtách
 - Do dovolání se relativní neplatnosti se právní jednání považuje ze neplatné
 - V zájmu celé společnosti anebo širšího okruhu lidí → **absolutní neplatnost**
 - Právní jednání nevyvolává zákonem předpokládané následky od samého počátku
 - §588: Soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se **zjevně přičí dobrým mravům**, anebo které **odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek**. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k **plnění od počátku nemožnému**.

Neplatné právní jednání

- **Důvody neplatnosti:**

- Právní jednání odporuje zákonu (pouze tehdy, pokud to smysl a účel takového zákona vyžaduje)
- Právní jednání se přičí dobrým mravům
- Nemožné plnění
- Právní jednání ne plně svéprávné osoby, ke kterému není způsobilá
- Právní jednání osoby jednající v duševní poruše, která ji činí neschopnou právně jednat
- Nedostatek formy právního jednání
- Omyl o rozhodující okolnosti, pokud byla jednající osoba uvedena v omyl druhou stranou

Neplatné právní jednání

A. Neplatnost pro rozpor se zákonem

- Rozpor s kogentními normami soukromého práva, rozpor s veřejným právem
- Je-li důvod neplatnosti jen v **nezákonném určení množstevního, časového, územního nebo jiného rozsahu**, soud rozsah změní tak, aby odpovídal spravedlivému uspořádání práv a povinností stran; návrhy stran přitom vázán není, ale uváží, zda by strana k právnímu jednání vůbec přistoupila, rozpoznala-li by neplatnost včas (§ 577 NOZ)
- Chyby v psaní nebo v počtech nejsou právnímu jednání na újmu, je-li jeho význam nepochybný (§ 578 NOZ)

Neplatné právní jednání

B. Neplatnost pro nedostatek formy

- Podmnožina rozporu se zákonem: vyžaduje smysl a účel zákonného stanovení formy neplatnost při nedodržení?
 - Funkce formy: varující, důkazní, **zajišťovací** (katastr nemovitostí)
- **Konvalidace**: původně neplatné jednání se stane platným – strany dodatečně zhojí nedostatek formy právního jednání

Neplatné právní jednání

C. Nemožnost plnění

- Počáteční nemožnost plnění způsobuje **absolutní neplatnost** (srov. § 580/2 NOZ) – objektivní nemožnost
 - Např. modré z nebe, perpetuum mobile atp.
- Následná nemožnost plnění způsobuje **zánik závazku** (§ 2006 a násl. NOZ)
 - Plnění není nemožné, lze-li dluh splnit za ztížených podmínek, s většími náklady, s pomocí jiné osoby nebo až po určené době.
 - Neoznámí-li dlužník věřiteli, že se splnění dluhu stalo nemožným, bez zbytečného odkladu poté, co se o tom dozvěděl nebo dozvědět musel, nahradí věřiteli škodu vzniklou tím, že věřitel nebyl o nemožnosti plnění včas vyrozuměn.

Neplatné právní jednání

D. Ne-plně svéprávná osoba, která není způsobilá právně jednat

- Není-li osoba plně svéprávná, je neplatné právní jednání, ke kterému není způsobilá (§ 581 NOZ)
 - Omezení svéprávnosti nad částku 50.000,- Kč týdně, uzavření hypoteční smlouvy
- Této osobě (případně jejímu opatrovníku) je ponecháno na vůli, zda se **dovolá relativní neplatnosti** takového právního jednání
 - § 65/1 NOZ: Jednal-li opatrovanec samostatně, ač nemohl jednat bez opatrovníka, **lze jeho právní jednání prohlásit za neplatné, jen působí-li mu újmu**. Postačí-li však k nápravě jen změna rozsahu opatrovancových povinností, soud tak učiní, aniž je vázán návrhy stran.
 - § 65/2 NOZ: Jednal-li opatrovanec samostatně, ač nemohl jednat bez opatrovníka, **považuje se opatrovancovo jednání za platné, pokud je opatrovník schválil**. To platí i v případě, že takové právní jednání schválil jednající sám poté, co nabyl svéprávnosti.
 - § 32/1 NOZ: Udělil-li zákonný zástupce nezletilému, který nenabyl plné svéprávnosti, ve shodě se zvyklostmi soukromého života **souhlas k určitému právnímu jednání** nebo k dosažení určitého účelu, **je nezletilý schopen v mezích souhlasu sám právně jednat**, pokud to není zákonem zvlášť zakázáno; souhlas může být následně omezen i vzat zpět.

Neplatné právní jednání

E. Osoba jednající v duševní poruše, pro kterou není schopna právně jednat

- Neplatné je i právní jednání osoby jednající v duševní poruše, která ji činí neschopnou právně jednat. (§ 581, věta druhá NOZ)
 - Daná duševní porucha musí činit jednající osobu neschopnou právně jednat
- Této osobě (případně jejímu opatrovníku) je ponecháno na vůli, zda se **dovolá relativní neplatnosti** takového právního jednání
- Světlý okamžik – krátký časový úsek po který jinak duševně nemocná osoba je schopna právně jednat, a který patrně netrvá dlouho
 - Dříve akceptováno, dnes již podle současné medicíny není příliš pravděpodobné
 - 17 Co 79/2010: *Současná právní úprava nepřiznává žádnou právní relevanci 'světlym okamžikům' osob, které byly způsobilosti k právním úkonům zbaveny nebo jejichž způsobilost k právním úkonům byla omezena.*
 - Rv II 636/26: **Osoby, zbavené úplně svéprávnosti, mohou platně pořizovati, jsou-li schopny plné rozvahy.** Tuto schopnost jest dokázati tomu, kde se dovolává platnosti posledního pořízení takové osoby. Pořizovati však mohou takové osoby jen ústně před soudem.
 - R II 364/31: *Po dobu zbavení svéprávnosti pro choromyslnost trvá nezpůsobilost k právním jednáním nepřetržitě do doby, dokud nebylo opatrovnictví nad choromyslným zrušeno, třebaš měl choromyslný v mezičase světly okamžiky nebo se byl již před tím skutečně pozdravil. Pokud jde o dobu předcházející soudnímu usnesení o zbavení svéprávnosti, rozhoduje skutečný duševní stav v čase uzavření toho kterého právního jednání. Břímě průvodní stihá toho, kdo tvrdí tehdejší nezpůsobilost jednajícího.*
 - Rv II 336/21: *Kdo jest soudně prohlášen za choromyslna nemůže uzavříti platné manželství ani ve světlych okamžicích, aniž, pokud opatrovnictví neb úplně znesvéprávnění trvá v době, kdy ozdravěl.*

Neplatné právní jednání

G. Omyl ohledně rozhodující okolnosti vyvolaný druhou stranou

- Jednal-li někdo v omylu o **rozhodující okolnosti** a byl li v omyl uveden druhou stranou, je právní jednání neplatné (§ 583 NOZ)
 - Týká-li se omyl **vedlejší okolnosti**, kterou ani strany **neprohlásily za rozhodující**, je právní jednání platné, ale osoba uvedená v omyl má vůči původci omylu právo na přiměřenou náhradu.
 - Bylo-li právně jednáno **v omylu vyvolaném Istí**, je právní **jednání neplatné**, třebaže se omyl týká jen vedlejší okolnosti.
- Vyvolala-li omyl jednajícího osoba třetí, je právní jednání platné. Měla-li však osoba, s níž se právně jednalo, na činu třetí osoby podíl, anebo o něm věděla či alespoň musela vědět, považuje se i tato osoba za původce omylu.
- **Relativní neplatnost**

Neplatné právní jednání

H. Hrozba tělesného nebo duševního násilí

- Kdo byl k právnímu jednání přinucen hrozbou tělesného nebo duševního násilí vyvolávající vzhledem k významu a pravděpodobnosti hrozícího nebezpečí i k osobním vlastnostem toho, jemuž bylo vyhrožováno, jeho **důvodnou obavou**, má právo **namítnout neplatnost právního jednání**.
 - Může se jednat rovněž i o hrozbu újmou majetkovou, která ale musí být způsobilá vyvolat i jednajícího důvodnou obavu
 - ***Vis compulsiva*** (x *vis absoluta* – není projevem vůle, zdánlivost)
- Kdo přivedl jiného k právnímu jednání hrozbou nebo lstí, nahradí vždy újmu z toho vzniklou.

Následky neplatného jednání

- Neplatnost právního jednání je zákonem stanovena
 - Na ochranu zájmu (jen či především) určité osoby → **relativní neplatnost**
 - Tato osoba se může (ale nemusí) dovolat relativní neplatnosti u druhé strany, a to ve stanovených promlčecích lhůtách
 - Do dovolání se relativní neplatnosti se právní jednání považuje ze neplatné
 - V zájmu celé společnosti anebo širšího okruhu lidí → **absolutní neplatnost**
 - Právní jednání nevyvolává zákonem předpokládané následky od samého počátku
 - §588: Soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se **zjevně přičí dobrým mravům**, anebo které **odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek**. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k **plnění od počátku nemožnému**.

Absolutní neplatnost

- Soud k ní přihlíží i bez návrhu z úřední povinnosti, působí vůči všem
- Neznamená, že takové právní jednání je neexistující. I toto jednání je uskutečněný akt vůle, tedy určitá právní skutečnost. Jsou mu však **zapovězeny právní následky**, které mělo vyvolat
- Důvody absolutní neplatnosti
 - Zjevně se přičí dobrým mravům
 - Rozpor se zákonem + **zjevně** narušuje veřejný pořádek
 - Plnění od počátku nemožné

Absolutní neplatnost

21 Cdo 2575/2018

- Rozpor se zákonem a zjevné narušení veřejného pořádku
- Je-li pracovněprávní jednání **neplatné pro rozpor se zákonem** podle ustanovení § 580 odst. 1 o.z., jde o neplatnost absolutní v případě, že právní jednání **zjevně narušuje veřejný pořádek** (§ 588 věta první o.z.); jestliže takové pracovněprávní jednání veřejný pořádek nenarušuje nebo jestliže se nejedná o narušování zjevné, je pracovněprávní jednání i v tomto případě **neplatné jen relativně**.
 - Požadavek na zjevnost narušení veřejného pořádku vyjadřuje **určitý stupeň intenzity**, které musí dosáhnout narušení hodnot, které chrání veřejný pořádek, aby byl odůvodněn závěr o absolutní neplatnosti pracovněprávního jednání. Okolnost, zda narušení veřejného pořádku dosáhlo ve své intenzitě stupeň zjevnosti, nebo zda bylo méně závažné, je třeba hodnotit s přihlédnutím k tomu, co v konkrétním případě naplňuje hodnoty, které chrání veřejný pořádek...
 - Bylo-li vskutku cílem tohoto ujednání zajistit i jeho bývalým zaměstnancům větší právní jistotu, neboť společnost OKD Nástupnická, a.s., je aktivním ekonomickým subjektem, který pokračuje v původní činnosti žalované, dále těží uhlí a zaměstnává tisíce zaměstnanců, na rozdíl od žalované, která je v insolvenci a žádnou aktivní hospodářskou činnost nevyvíjí ani v budoucnu vyvíjet nebude, naopak její aktivita se soustředí na výplatu věřitelům a vedení soudních sporů s tím, že v horizontu několika let bude přistoupeno k její likvidaci, bylo by možné jen stěží dovodit, že uvedené ujednání za takových okolností odporuje zásadě zvláštní zákonné ochrany postavení zaměstnance (popřípadě jiným základním zásadám pracovněprávních vztahů) do takové míry, že tím zjevně narušuje veřejný pořádek, a že není na místě ponechat na jednotlivých dotčených (bývalých) zaměstnancích žalované, aby sami uvážili, zda je pro jejich individuální zájmy výhodnější ponechat předmětné ujednání (v části, která se týká jejich nároků srov. § 576 o.z.) nadále platným, nebo se dovolat jeho neplatnost.

Relativní neplatnost

- Na vady právního jednání mohou upozornit a jejich neplatnost požadovat jen osoby, které jsou, či mohou být následky těchto vadných právních jednání dotčeny
- Je-li neplatnost právního jednání stanovena **na ochranu zájmu určité osoby**, může vznést **námitku neplatnosti jen tato osoba**
- Nenamítne-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné.
- **Námitka relativní neplatnosti**
 - Jednostranný projev vůle, jenž má konstitutivní význam, forma není předepsána
 - Musí být zřejmé, že se jednající domáhá zneplatnění právního jednání od počátku (*ex tunc*) a nikoli, že se např. výpovědí domáhá odstranění právního vztahu *ex nunc*
 - V případě více jednajících je každý oprávněn námitku uplatnit.
 - Právo dovolat se (namítnout) relativní neplatnosti se promlčuje (subjektivní 3 R)

Relativní neplatnost

- **Následky dovolání se relativní neplatnosti**
 - Od samého počátku nemá dané právní jednání právní následky (*ex tunc* – od počátku)
 - Do té doby platné právní následky se dovoláním neplatnosti odstraňují
 - Omezení zpětné časové účinnosti u pracovní smlouvy – neplatnost lze namítnout jen pokud nebylo započato plnění
- **Šikanózní výkon práva**
 - Pokud si je jednající dobře vědom možnosti dovolat se relativní neplatnosti právního jednání a s tímto vyčkává až do okamžiku, ve kterém bude moci druhému nejvíce uškodit
 - Zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany (nevyvolává následky)

Druhy právních jednání

- **Podle úpravy v OZ**
 - Typické (pojmenované) Jedná se o nejčastější právní jednání, ty občanský zákoník speciálně upravuje a pojmenovává
 - Atypické (nepojmenované)
- **Podle požadavku na existenci formy**
 - Formální
 - Neformální
- **Podle počtu stran**
 - Jednostranné
 - Dvoustranné
 - Vícestranné

Druhy právních jednání

- **Podle nutnosti dojití**
 - Adresované - Musí být učiněny vůči určitým subjektům a zároveň se dostaly do sféry jejich dispozice
 - Neadresované - Nesměřují vůči určitým subjektům (např. veřejná soutěž, opuštění věci, závěť atd.)
- **Podle nutnosti vyjádření kauzy -**
 - Abstraktní (např. směnka)
 - Kausální
- **Dle poměru majetkového plnění -**
 - Úplatné (nájem, koupě)
 - Bezúplatné (výpůjčka, výprosa, darování)
- **Dle okamžiku zastoupení právního následku -**
 - Mezi živými (inter vivos)
 - Pro případ smrti (mortis causa)

Výklad právních jednání

Výkladový cíl

- Co je vyjádřeno slovy nebo jinak, vyloží se podle úmyslu jednajícího, byl-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět. Nelze-li zjistit úmysl jednajícího, přisuzuje se projevu vůle význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen.
- **Výkladový cíl** – cíl, ke kterému směřuje výklad právního jednání (zjištění určitého právního jednání). Platí pouze pro adresovaná právní jednání.
- **Empirický a normativní výklad**
 - **Empirický výklad** – subjektivní výkladový cíl (tj. skutečná vůle). Je-li zjištěn subjektivní výkladový cíl, normativní výklad odpadá.
 - **Normativní výklad**(teorie důvěry) – objektivní výkladový cíl (význam, který se jeví z horizontu adresáta), tj. normativní vůle oproti skutečné vůli. Nastupuje tehdy, není-li možné zjistit subjektivní výkladový cíl.

Výklad právních jednání

Výkladový cíl

- **Subjektivně historický:** cílem výkladu je **zjistit záměr historického zákonodárce**. Tomu odpovídá především metoda historického výkladu = intencionalismus, intencionální originalismus
- **Objektivně historický:** cílem výkladu je zjistit, jaký účel hrála právní norma v době, kdy byla vydána, **jak ji četl tehdejší adresát**. Využívá se metoda historického výkladu, jazykového výkladu (je ovšem nutno brát v potaz význam slov v době vydání zákona)
- **Subjektivně recentní:** cílem výkladu je zjistit, **jaký význam by normě přikládal historický zákonodárce, kdyby žil dnes** a znal současný právní stav, stav společnost (někteří autoři prosazují tento výkladový cíl např. ve vztahu k americké ústavě) = „intencionální kontrafakualismus“
- **Objektivně recentní:** cílem výkladu je zjistit, **jak rozumí normě dnešní adresáti**, jakou roli dnes hraje ve společnosti. Otázkou zůstává, zda v rámci objektivně recentního výkladového cíle dávat přednost výkladu jazykovému (a dalším standardním výkladovým metodám, celkově tedy formálně systematickým argumentům), nebo **teleologickému výkladu**

Výklad právních jednání

- **Neadresovaná právní jednání:** empirický výklad (závěť, listina o vydědění)
- **Adresovaná právní jednání**
 - **Adresovaná konkrétnímu adresátovi**
 - Činěná ve srozumění: empirický výklad (subjektivní výkladový cíl)
 - Činěná bez srozumění: normativní vůle (objektivní výkladový cíl – výklad z pozice adresáta)
 - **Adresovaná neurčitému okruhu adresátů**
 - Prakticky budou obtížně činěny ve srozumění, proto: normativní vůle (objektivní výkladový cíl)

Výklad právních jednání

- **Zavedená praxe stran** - § 556 odst. 2: smluvní strany používají výraz, který má jiný jazykový výklad než ten, který je ve shodné vůli stran
- **Contra proferentem** - § 557 - Připouští-li použitý výraz různý výklad, vyloží se v pochybnostech k tíži toho, kdo výrazu použil jako první.
- **§ 558** – výrazy užívané v obchodním styku a obchodní zvyklosti

Podmínky

- ODKLÁDACÍ X ROZVAZOVACÍ
- NÁHODNÁ (KAUZÁLNÍ) X POTESTATIVNÍ
 - **Náhodná** - takové skutečnosti, které nemohou strany právního jednání nijak ovlivnit (např. přírodní událost)
 - **Potestativní** - stranami právního jednání ovlivnitelné jsou, a to tak, že je vlastním jednáním mohou splnit, či jejich splnění významně ovlivnit (např. sňatek, uzavření smlouvy se třetí osobou apod.)

Podmínky

- *Dies certus an, incertus quando* – víme, že nastane, ale nevíme kdy (smrt)
- *Dies certus an, certus quando* - víme, že nastane, i kdy (31.5.2020)
- *Dies incertus an, incertus quando* – nevíme, jestli nastane a ani pokud by nastala, tak nevíme kdy (uzavření sňatku)
- *Dies incertus an, certus quando* – nevíme, jestli nastane, ale pokud se to stane, pak víme kdy (dosažení zletilosti)

Doložení času

- **Odlišení od podmínky:** podmínka se odlišuje v tom, že v případě doložení času je objektivně jisté, že určitá skutečnost nastane, neboť jsou zpravidla účinky právního jednání vázány na určité datum. V případě podmínky musí být naopak vždy nejisté, zda určitá skutečnost vůbec nastane. Kdy určitá skutečnost nastane, může být v případě podmínky jak jisté, tak nejisté. Například pokud jsou účinky právního jednání vázány na dosažení určitého věku účastníka právního jednání, pak se jedná o nejistou událost, o které se neví, zda nastane, ale ví se, kdy nastane.
- Je vedlejší složkou právního jednání.

Čas

Čas

- Čas jako právní skutečnost nezávislá na lidské vůli
- S plynutím času mohou být (a jsou) spojeny některé právní následky
 - Čas může způsobit následky sám o sobě – např. dosažení zletilosti
 - Nebo ve spojení s jinou skutečností – neuplatněním práva v promlčecí lhůtě
- Zvláštní právní pravidla odlišná od obecných časových pravidel
 - § 606 NOZ: *Polovinou měsíce se rozumí patnáct dnů a středem měsíce jeho patnáctý den.*
- Určitost stanovení časového údaje
 - Určité (zítra do 15:00)
 - Relativně určité (bez zbytečného odkladu, ihned, neprodleně)
 - Neurčitě (dlužník splní dle svého uvážení, nájem na dobu neurčitou)

Čas

- Podoby času v právu
 - Určitý okamžik (den, hodina, minuta)
 - Plynutí času (doba, lhůta)
 - Dovězení časového úseku (dosažení zletilosti)
- Čas, od kterého následky počínají (*dies a quo*) – **suspensivní podmínka**
- Čas, kterým následky (účinky) končí (*dies ad quem*) – **rezolutivní podmínka**
- **Konec plynutí času**
 - *Dies certus an, certus quando* – jisté zda i kdy (uplynutí promlčecí lhůty)
 - *Dies certus an, incertus quando* – jisté zda, nejisté kdy (smrt člověka)
 - *Dies incertus an, certus quando* – nevíme zda, ale víme kdy (dovězení zletilosti)
 - *Dies incertus an, incertus quando* – nevíme zda ani kdy (uzavření manželství)

Čas

- Domněnky spojené s časem
 - § 27: Závisí-li právní následek na skutečnosti, že určitý člověk přežil jiného člověka, a není-li jisto, který z nich zemřel jako první, má se za to, že všichni zemřeli současně
 - § 1479: Kdo zemře před zůstavitelem, nebo současně s ním, nedědí
 - § 573: Má se za to, že došla zásilka odeslaná s využitím provozovatele poštovních služeb došla třetí pracovní den po odeslání, byla-li však odeslána na adresu v jiném státu, pak patnáctý pracovní den po odeslání

Čas

- Význam času při nabytí a pozbytí práv či povinností
 - § 601/1: Nabývá-li se právo nebo vzniká-li povinnost v určitý den, nabude se nebo vznikne **počátkem toho dne**; zaniká-li právo nebo povinnost v určitý den, zanikne **koncem toho dne**. To neplatí, vylučuje-li to povaha právního případu.
 - § 601/2: Podmiňuje-li zánik určitého práva vznik jiného práva ve vzájemné návaznosti, nastává oboje v **týž okamžik**. Není-li ujednáno nebo stanoveno něco jiného, nastane takový právní účinek **koncem dne**.
 - § 602: Má-li se právo vykonat nebo povinnost splnit v určitý den nebo do určitého dne, vyžaduje se, aby se tak stalo **v obvyklou denní dobu**, ledaže něco jiného plyne ze zvyklostí, ze zavedené praxe stran, popřípadě ze zvláštních okolností případu.
 - § 603: Práva a povinnosti zaniknou uplynutím doby, na kterou byly omezeny.
 - § 604: Změna v osobě věřitele nebo dlužníka nemá vliv na běh doby nebo lhůty.

Doba a lhůta

- **Doba** – časový úsek, jehož uplynutím zaniká právo nebo povinnost bez dalšího, aniž je třeba za účelem dosažení tohoto následku zvláště právně jednat
 - Doba nájmu, pracovní poměr na dobu neurčitou
- **Lhůta** – časový úsek stanovený k uplatnění práva u druhé strany, jiné osoby, soudu či jiného orgánu
 - Promlčecí lhůta k uplatnění práva, záruční lhůta, lhůta pro podání přihlášky do InsŘ

Pravidla pro počítání času

- Lhůta nebo doba **určená podle dnů** počíná dnem, který následuje po skutečnosti rozhodné pro její počátek
- Konec lhůty nebo doby určené **podle týdnů, měsíců nebo let** připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá skutečnost, od níž se lhůta nebo doba počítá. Není-li takový den v posledním měsíci, připadne konec lhůty nebo doby na poslední den měsíce.
- Lhůta nebo doba určená v **kratších časových jednotkách**, než jsou dny, se počítá od okamžiku, kdy začne, do okamžiku, kdy skončí.
- Je-li lhůta nebo doba určena na jeden nebo více měsíců a část měsíce, počítá se část měsíce naposled.
- **Výjimka – jen lhůty**: Případně-li **poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek**, je posledním dnem lhůty pracovní den nejbližší následující.

Pravidla pro počítání času

- Zachování lhůt v případě poštovní přepravy
 - **Hmotněprávní jednání** – poslední den lhůty musí dojít adresátovi jednání
 - Přijetí nabídky k uzavření smlouvy, uplatnění práva z vadného plnění / reklamace
 - **Procesní úkony** – poslední den lhůty musí být písemnost s úkonem předána k poštovní přepravě (doba, ve které je zásilka přepravována, se do procesní lhůty nepočítá)
 - Podání žaloby na zaplacení kupní ceny, odvolání proti rozsudku / usnesení soudu

Promlčení

- Podstata promlčení spočívá v právním důsledku **marného uplynutí času**
- Uplynutím promlčecí lhůty se **promlčí dlužníková povinnost plnit** věřiteli dluh, právo plnit však trvá i nadále – dlužník má právo odmítnout plnit
 - Tzv. **námítka promlčení** – právní námítka
- Právo uplynutím promlčecí lhůty nezaniká (x prekluze), pouze se oslabuje do tzv. **naturální obligace**
 - I promlčené právo lze uplatnit u orgánu moci soudní, soud však žalobě žalobce s promlčeným nárokem nevyhoví, pokud dlužník namítne promlčení takového nároku
 - Plní-li dlužník po uplynutí promlčecí lhůty, může si věřitel plnění ponechat (x BO)
- Promlčí-li se právo zapsané ve veřejném seznamu nebo v rejstříku zástav, vymaže z něj promlčené právo ten, kdo veřejný seznam nebo rejstřík zástav vede, na návrh osoby, která má na výmazu právní zájem (§ 618)

Promlčení

- **Funkce promlčení**

- Zachování právní jistoty – veřejný zájem (časová limitace uplatnění nároků)
- Věřitel je nucen ke včasnému jednání (*vigilantibus iura scripta sunt*)
- Ochrana dlužníka před časovou neomezeností možností věřitele uplatnění nároků

- **Námitka promlčení**

- Může uplatnit dlužník (nebo jeho zástupce či nástupce)
- Soud k promlčení nepřihlíží ex offio, ale jen k námitce dlužníka (*vigilantibus iura*)
- Práva podat námitku promlčení se nelze platně vzdát (zdánlivost)
- Jsou-li si strany povinny vrátit, co nabyly podle neplatné smlouvy nebo zdánlivého právního jednání nebo ze zrušeného závazku, přihlédne soud k námitce promlčení, jen pokud by promlčení mohla namítnout i druhá strana

Promlčení

- I po uplynutí promlčecí lhůty se strana může dovolat svého práva při obraně proti právu uplatněnému druhou stranou, pokud se obě práva **vztahují k téže smlouvě nebo k několika smlouvám** uzavřeným co do účelu v závislosti na sobě
- I po uplynutí promlčecí lhůty se strana může dovolat **svého práva při započtení**, pokud mohlo být k započtení přistoupeno kdykoli před uplynutím promlčecí lhůty
- Soud výjimečně nepřihlédne k námitce promlčení – **rozpor s dobrými mravy**
 - **I. ÚS 643/04:** *Námitka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, ale mohou nastat situace (např. v poměru mezi nejbližšími příbuznými), že uplatnění této námitky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku uplynutí promlčecí doby bylo nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil*

Promlčení

- **Předmět promlčení**

- Promlčují se subjektivní soukromá práva (§ 610, 611), a to:
 - **Všechna majetková práva** s výjimkou případů zákonem stanovených
 - **Jiná než majetková práva** (osobní) jen tehdy, pokud to zákon stanoví
 - např. promlčení práva na vyslovení relativní neplatnosti právního jednání (obecně 3 roky)
- **Nepromlčují se:**
 - Práva osobní – promlčují se práva na odčinění újmy na těchto právech (§ 612)
 - Právo na výživné – promlčují se práva na jednotlivé dávky (opětující se plnění; § 613)
 - Právo vlastnické (§ 1011), právo domáhat se rozdělení společné věci (§ 1140), právo na zřízení nezbytné cesty (§ 1029), právo vykoupit reálné břemeno (§ 1304)
 - Zástavní právo – nepromlčuje se dříve než zajištěná pohledávka (§ 615)

Promlčení

- **Běh promlčecí lhůty**

- Jedná-li se o právo **vymahatelné u orgánu veřejné moci**, počne promlčecí lhůta běžet **ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé**
- Právo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba **dozvěděla o okolnostech rozhodných** pro počátek běhu promlčecí lhůty, **anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla**
 - Okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty u práva na náhradu škody zahrnují **vědomost o škodě a osobě povinné k její náhradě**. To platí obdobně i pro odčinění újmy.
 - Okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty u práva na vydání bezdůvodného obohacení zahrnují vědomost, že k **bezdůvodnému obohacení došlo, a o osobě povinné** k jeho vydání.
- U práva na vydání peněžních prostředků **uložených na účtu nebo představujících vklad** počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy smluvní závazek zanikl.
- Jedná-li se o újmu na zdraví **nezletilého, který není plně svéprávný**, počne promlčecí lhůta nejdříve běžet, až se nezletilý stane plně svéprávným. Nenabude-li plně svéprávnosti, nepočne promlčecí lhůta běžet, dokud mu po dovršení zletilosti nebude jmenován opatrovník.
- Mezi manžely během **manželství** promlčecí lhůty neběží – až zánikem manželství (totéž v rámci poručenství a opatrovnictví); **rodiče a děti** – nabytí svéprávnosti

Promlčení

- **Délka promlčecí lhůty**

- Promlčecí lhůta trvá **tři roky** (subjektivní lhůta)
- Majetkové právo se promlčí **nejpozději uplynutím deseti let ode dne**, kdy dospělo, ledaže zákon zvlášť stanoví jinou promlčecí lhůtu (objektivní lhůta)
 - Pro majetková práva platí subjektivní i objektivní lhůta / relativní neplatnost – jen 3 roky
- Strany si mohou ujednat kratší nebo delší promlčecí lhůtu počítanou ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé, než jakou stanoví zákon, **nejméně však v trvání jednoho roku a nejdéle v trvání patnácti let.**
 - Je-li kratší nebo delší lhůta ujednána v neprospěch slabší strany, **nepřihlíží se k ujednání.** Nepřihlíží se ani k ujednání kratší promlčecí lhůty, jde-li o právo na plnění vyplývající z újmy na svobodě, životě nebo zdraví nebo o právo vzniklé z úmyslného porušení povinnosti.

Promlčení

- **Délka promlčecí lhůty – modifikace**

- Právo zapsané ve veřejném seznamu – nejdříve za 10 let
- Životní pojištění – 10 let od vzniku práva na pojistné
- Právo na náhradu újmy – nejpozději 10 let / úmysl – 15 let
 - To neplatí pro právo vzniklé z újmy na svobodě, životě nebo na zdraví
- Uznal-li dlužník svůj dluh, promlčí se právo za deset let ode dne, kdy k uznání dluhu došlo
- Právo přiznané rozhodnutím orgánu veřejné moci se promlčí za deset let ode dne, kdy mělo být podle rozhodnutí plněno
- Přešla-li povinnost na dědice, skončí promlčecí lhůta nejdříve uplynutím šesti měsíců ode dne, kdy bylo dědici nabytí dědictví potvrzeno.

Prekluze

- Nebylo-li právo vykonáno ve stanovené lhůtě, zanikne jen v případech stanovených zákonem **výslovně**
 - Zvláštní případ marného uplynutí lhůty – právo zaniká a nelze se jej dovolat
 - Soud k prekluzi přihlíží s úřední povinností (*ex offio*)
 - Zaniká celé subjektivní právo, nikoliv jen nárok
 - Ustanovení zákona o běhu promlčecí lhůty platí **obdobně** i pro prekluzivní lhůtu
- Příklady prekluze v občanském zákoníku
 - § 242: *Vyloučený člen může do tří měsíců od doručení konečného rozhodnutí spolku o svém vyloučení navrhnout soudu, aby rozhodl o neplatnosti vyloučení; jinak toto právo zaniká*
 - § 1187/1: *Vznikla-li jednotka rozdělením práva k domu nebo pozemku na vlastnické právo k jednotkám, má nájemce bytu předkupní právo k jednotce při jejím prvním převodu. To platí i v případě nájmu nebytového prostoru, pokud byl pronajat v souvislosti s bytem v tomtéž domě. Předkupní právo zanikne, nepřijme-li nájemce nabídku do šesti měsíců od její účinnosti.*
 - § 1325: *Zástavní věřitel oznámí započetí výkonu zástavního práva všem společníkům. Mají-li tito společníci k podílu předkupní právo, předkupní právo zanikne, neuplatní-li je společníci při zpeněžení zástavy.*
 - § 2148/1: *Předkupník zaplatí kupní cenu v ujednané lhůtě, jinak do osmi dnů po nabídce u věci movité a u nemovité věci do tří měsíců po nabídce. Neučiní-li to, předkupní právo zanikne.*

Doplňková literatura

- [Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník](#)
- TICHÝ, Luboš. *Obecná část občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 2014, 392 s.
- KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára, TINTĚRA, Tomáš, PODRAZIL, Petr a kol. *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*. Praha: C. H. Beck, 2015, 272 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1 – 117*. Praha: Leges, 2013, 720 s.